

**INSTRUMENTAL ACCOMPANIMENT AS A PARITY
CONSTITUENT IN BANDURISTS' ENSEMBLE CREATIVE WORK**

**ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЯК ПАРИТЕТНИЙ
СКЛАДНИК В АНСАМБЛЕВІЙ ТВОРЧОСТІ БАНДУРИСТІВ**

Stochanska M. P.   Сточанська М. П.

*Associate Professor,
of Music Art
Lesya Ukrainka Volyn
National University
Lutsk, Ukraine*   *доцент,
доцент кафедри музичного
мистецтва
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Спів у супроводі бандури як феномен національної музичної культури «синтезує два рівноправних різновиди виконавської діяльності: вокальний та інструментальний, кожен з яких має свою фахову специфіку» [1, с. 109]. Проблема їх паритетності потребує сьогодні глибокого осмислення та подальшого вивчення.

Г. Хоткевич, створюючи перші ансамблі бандуристів на початку ХХ століття, враховуючи специфіку звучання колективу однотипного складу інструментів, зазначав: «...необхідно добитись органічного поєднання співу з інструментальним супроводом... важливо здобути право називатись оркестром бандуристів,... цього можна здобути тільки правильною структурою, правильним взаємовідношенням вокалу і супроводу» [7, с. 87].

Сьогодні, у час ідентифікації українства й посиленої уваги до цього виду мистецтва звертаємо увагу на ефективність та переконливість загального звучання колективної творчості бандуристів. Для досягнення цілісності ансамблю у бандурній співогрі на перший план виходить саме поєднання вокальної та інструментальної складових з їх паритетним значенням, коли будь-яка пріоритетність нівелюється.

Сучасна бандура як автохтонний музичний інструмент України за останні десятиріччя впевнено утверджується у світовому музичному просторі. Уніфікація й удосконалення акустичних, технічних та виразових її характеристик дозволили створити хроматичний модернізований перспективний інструмент. Завдяки широкому діапазону мистецького застосування, бандура постала як унікальний багатофункціональний музичний інструмент: *сольний, акомпануючий, ансамблевий*.

Слід зазначити, що спільне музикування бандуристів має певні труднощі. Ансамбль бандуристів за жанровою приналежністю є вокально-інструментальний колектив, де кожен з його учасників є одночасно і співаком, і акомпаніатором. Це – «гуртовий спів з інструментальним акомпанементом самих же співаків» [4, с. 9]. Тому під час ансамблевої співогри бандурист (*співак-аккомпаніатор* в одній особі) контролює особистий спів та супровід, досягає їх координації, а також домагається злагодженості між власною вокально-інструментальною партією і ансамблевими партіями усього колективу [7, с. 14].

Особливості звучання бандурного ансамблю зумовлені акустичними й технічними властивостями струнно-щипкового інструмента з помірною динамічною шкалою, з постійним строем, вишуканим тембровим забарвленням. Склад задіяних до ансамблю однотипних інструментів (тільки бандури) створює відповідне камерне звучання.

Враховуючи специфіку звучання й особливості функціонування, необхідною вимогою до інструментального супроводу у сучасній ансамблевій творчості бандуристів стало створення ефекту об'ємності. Провідні науковці й бандуристи-практики стверджують, що для забезпечення збалансованого загального звучання насамперед слід уникати дублювання вокальної лінії інструментальними партіями, оскільки такий виклад надто підсилює спів, а бандурний акомпанемент виглядає збіднено, примітивно. Інструментальні партії потрібно викладати багатоярусно, контрастно до звучання вокалу [3, с. 9].

З досвіду авторки статті важливим чинником збалансованості загального звучання стане написання бандурних партій таким чином, щоб кожна з них отримала окремі функції, які традиційно використовуються в оркестровому інструментуванні, а саме: *мелодія, ритмічно-гармонічна фігурація, гармонічна педаль, протискладення, басова лінія*. Бандура як багатофункціональний інструмент успішно виконає кожну з названих функцій, відтворюючи будь-яку оркестрову фактуру й поставлені виконавські завдання. Зрозуміло, що цей процес вимагатиме практичного досвіду й креативного мислення.

Силу загального звучання можна регулювати застосуванням різної фактури викладу музичного матеріалу (*прозора, насичена*).

Додатковий об'єм створить застосування різних регістрів інструмента. При створенні напруги звучання доцільним буде ускладнення метроритмічної канви, індивідуалізація тематичного проведення, поліфонізація музичного матеріалу. Тембральної різноманітності, цікавих колористичних ефектів можна досягти використанням різноманітних специфічних прийомів гри на бандурі (*арпеджіато, тремоло, тремоландо, глісандо, гра під-, над підставкою*) [6, с. 13].

Таким чином, вважаємо, можна забезпечити багатоярусність викладення інструментальних партій, які «підкреслять специфіку інструмента, необмежені можливості його фактурного різноманіття, складуть контрапункт до вокальних партій» [8, с. 122]. Інструментальний супровід, залежно від загального задуму, має підсилити чи доповнити вокальну лінію, або набути самостійного розвитку. Загалом слід домагатися орнаментальності, насиченості, різнобарвності фарб «оркестрового» звучання [5, с. 4].

Сьогодні відомі вітчизняні бандурні колективи, успішно пропагуючи традиційне академічно-концертне виконавство, у постійному пошуку нового звучання, сміливих сонорних експериментів: Національна заслужена капела бандуристів України імені Г. Майбороди (Київ), капела НМАУ імені П. І. Чайковського (Київ), капела НМА імені М. Лисенка (Львів), ансамбль бандуристок «Чарівниці» (Дніпро), тріо бандуристок Національної телерадіокомпанії (Київ), квартет бандуристок «Львівянки» (Львів), квартет бандуристок «Гердан» (Івано-Франківськ), тріо бандуристок «Мальви» (Одеса), тріо бандуристок «Купава» (Харків), тріо бандуристок «Лелія», тріо бандуристок «Дивоструни» ВНУ імені Лесі Українки (Луцьк) та інші.

Окрім того, в останні десятиліття активізувались сміливі виконавські пошуки бандуристів: виконання у різних стилях: рок, хіп-хоп, джаз та інших, використання звукопідсилюючої апаратури, фонограми тощо, створення аранжувань та каверів вітчизняної та зарубіжної естрадно-популярної музики. Новизною й сміливістю мистецького вираження вирізняються наступні колективи: гурт «Шпилясті кобзарі», тріо бандуристок «Краля» (Київ), «Vandurband» (Харків) та інші [2, с. 66].

Таким чином, інструментальна складова ансамблевої партитури у колективній творчості бандуристів може і повинна бути паритетною щодо вокально-хорової. Цьому сприяють наступні чинники: забезпечення багатоярусності та об'єму звучання шляхом продуманого викладу інструментальних партій; модернізація інструменту з високими технічними, акустичними, тембральними показниками; багатофункціональність та універсальність бандури; високий професійний рівень виконавства; затребуваність сучасного досконалого музично-презентаційного матеріалу для навчального й концертного репертуару бандуристів. Довершений синтез вокальної та інструментальної складової бандурної співогри успішно забезпечить наступне утвердження й популяризацію національних традицій та спонукатиме до нових виконавських новацій.

Література:

1. Брояко Н. Психофізіологічні особливості виконавської діяльності бандуриста-вокаліста у процесі співогри. *Імідж сучасного педагога*. № 5(188). 2019. С. 109–114. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5\(188\)-109-114](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5(188)-109-114)
2. Дутчак В. Бандура в естрадно-вокальному виконавстві: мистецькі пошуки солістів і колективів України та діаспори. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції* (1 грудня 2022). Університет Короля Данила. Івано-Франківськ, 2022. С. 63–68.
3. Дутчак В. Любіть Україну: пісні для ансамблів бандуристів. Івано-Франківськ : Плай, 2003. 131 с.
4. Мандзюк Л. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 «Музичне мистецтво». Харків, 2007. 19 с.
5. Стефанишин М. У світі мистецтва бандури. *Сточанська М. Вокальні ансамблі у супроводі бандур (перекладення, аранжування, обробка): навч.-метод. посіб.* Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. С. 3–4.
6. Сточанська М. Земле, моя, земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів): навчально-репертуарний посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. 264 с., іл. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12385>
7. Супрун Н. Гнат Хоткевич – музикант. Рівне : Ліста, 1997. 280 с.
8. Чернецька Н. Специфіка діяльності творчо-мистецької лабораторії в освітньому закладі ХХІ століття. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: мистецтвознавство*. Київ, 2015. Вип. 32. С. 120–126.